

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

СЪВЕТ НА ЕВРОПА
ЕВРОПЕЙСКИ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА

ПЕТО ОТДЕЛЕНИЕ

ДЕЛО НАВУЩАНОВ С/У БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 57847/00)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

24 май 2007

ОКОНЧАТЕЛНО

24/08/2007

Решението става окончателно при наличие на обстоятелствата, упоменати в чл. 44, ал. 2 от Конвенцията. Същото може да претърпи редакционни промени

По делото Навушанов с/у България

Европейският съд по правата на човека (Пето отделение), заседаващо в състав:

Г-н П. ЛОРЕНЦЕН [P. LORENZEN], *Председател*,
Г-жа С. БОТУШАРОВА [S. BOTOUSCHAROVA],
Г-н К. ЮНГВИРТ [K. JUNGWIERT],
Г-н В. БУТКЕВИЧ [V. BUTKEVYCS],
Г-н Р. МАРУСТЕ [R. MARUSTE],
Г-н Й. БОРЕГО БОРЕГО [J. BORREGO BORREGO],
Г-н М. ВИЛИГЕР [M. VILLIGER], *съдии*,
и г-жа К. ВЕСТЕРДИК [C. WESTERDIEK], *секретар на камарата*,

След като обсъди въпросите в закрито заседание, проведено на 2 май 2006 г, постановява следното решение, прието на същата дата:

ОТНОСНО ПРОИЗВОДСТВОТО

1. Делото е образувано по жалба (№ 57847/00) срещу Република България, подадена на 30 декември 1999г. в Съда на основание член 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи („Конвенцията”), от българския гражданин г-н Иван Радков Навушанов, роден през 1978г. и живеещ във Велинград („Жалбоподателят”).

1. Жалбоподателят е представляван от г-н В. Стоянов и г-жа В. Келчева, адвокати на от Пазарджишката адвокатска колегия.

2. Българското правителство („Правителството”) е представлявано от неговия агент г-жа М. Караджова от Министерство на правосъдието.

3. Жалбоподателят твърди, че са налице многобройни нарушения на неговите права по Член 5 на Конвенцията по отношение на неговото задържане от 5 октомври 1999г. до 21 април 2000г. Освен това той твърди, че е бил подложен на нечовешко и унижително отношение като резултат от това, че е бил арестуван, както твърди той, при неподходящи условия на задържане във Велинградския следствен арест и в Пазарджишкия затвор.

4. На 5 април 2005г. Съдът решава да уведоми Правителството за жалбата. Съгласно разпоредбите на Член 29 алинея 3 от Конвенцията, той решава да разгледа жалбата както по същество, така и за допустимост.

ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВАТА ПО ДЕЛОТО

A. Наказателното производство срещу жалбоподателя и неговото задържане във връзка с това производство

5. На 5 октомври 1999г. прокуратурата, действаща по жалба на жертвата и след събиране на над четиридесет и пет страници доказателства, започва предварително производство срещу жалбоподателя по повод серия от пет обира. Дежурният прокурор нарежда жалбоподателят да бъде задържан под стража предвид факта, че преди това е имало три предварителни производства и шестнадесет висящи разследвания срещу него за различни престъпления.

6. С постановление от същия ден, издадено от следовател и потвърдено от прокурор, жалбоподателят е обвинен в тези пет обира и задържан под стража. В разпореждането на следователя не са посочени конкретни причини за задържането на жалбоподателя, но се прави позоваване на гореспоменатото прокурорско постановление за задържане на жалбоподателя. Постановлението е предявено на жалбоподателя и в 16:20 часа на същия ден той подписва декларация, че е запознат с неговото съдържание.

7. Жалбоподателят е разпитан на неизвестна дата и признава, че е извършил обирите.

8. Обвиненията срещу жалбоподателя са изменени на 18 октомври и на 15 ноември 1999г. Задържането под стража и в двата случая е потвърдено без властите да са посочили конкретни причини.

9. На 29 ноември 1999г. жалбоподателят подава апелативна жалба срещу задържането му и твърди между другото, че той има постоянен адрес, запланувал е да сключи брак с бременната си приятелка и е в ареста от 5 октомври 1999г.

10. С решение от 2 декември 1999г. Велинградският районен съд отхвърля жалбата. Познавайки се на сериозните обвинения срещу жалбоподателя, на другите три предварителни производства и на шестнадесетте висящи разследвания срещу него, съдът счита, че ако бъде освободен, има вероятност той да се укрие, или да извърши друго престъпление.

11. На неизвестна дата обвиненията срещу жалбоподателя са променени и той е обвинен по други три обира. Също на неизвестна дата той признава, че е извършил тези обира.

12. Предварителното разследване е приключено на 21 декември 1999г.

13. На 10 февруари 2000г. във Велинградския районен съд е внесен обвинителен акт срещу жалбоподателя за поредица от осем обира.

14. На 21 март е Велинградския районен съд провежда заседание, на което жалбоподателят признава престъпленията, в които е обвинен.

15. На следващото заседание на 19 април 2000г. жалбоподателят обявява своята готовност да изтърпи съответното наказание за своите престъпления.

16. С присъда от същата дата, 19 април 2000г., Велинградският районен съд намира жалбоподателя за виновен по обвинението и го осъжда на две години лишаване от свобода, с изпитателен срок от пет години. При определянето на неговата присъда националният съд взема предвид, между другото, че той е неосъждан и че е направил самопризнания. Според протокола, съдът също така е променил мярката за неотклонение на жалбоподателя в парична гаранция в размер на 50 български лева [BGN: приблизително 25 евро], платима в срок от три дни и разпорежда той да бъде освободен след внасянето на гаранцията.

17. На 20 април 2000г. един приятел, или роднина на жалбоподателя внася гаранцията по банковата сметка на Велинградския районен съд. Не е ясно кога Районният съд е бил информиран за това, че гаранцията е внесена. Жалбоподателят е освободен на 21 април 2000г.

18. Нито жалбоподателят, нито следствието са обжалвали решението и то е влязло в сила.

В. Условието за задържането на жалбоподателя

19. Жалбоподателят твърди, което Правителството не оспорва, че от 5 октомври 1999г. до 7 февруари 2000г. той е бил задържан в предварителния арест на Велинградската следствена служба. След това той е бил прехвърлен в Пазарджишкия затвор, където е останал до освобождаването му на 21 април 2000г.

20. Според изложението на жалбоподателя и в двете места за лишаване от свобода (1) в килиите не е имало достатъчно свеж въздух; (2) нямало е занимания или здравословна храна; (3) липсвала е хигиена (имало е паразити и гризачи); (4) бил му е отказан достъп до вестници, книги, радио и телевизия; (5) не е могъл да разговаря насаме със своя адвокат и (6) нямал е възможност да поддържа активна кореспонденция.

II. ПРИЛОЖИМО ВЪТРЕШНО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО И ПРАКТИКА

A. Основания за задържането

21. Релевантните разпоредби на Наказателно-процесуалния кодекс („НПК”) и съдебната практика на българските съдилища преди 1 януари 2000г. са обобщени в решенията на Съда по няколко подобни случая (виж, между другото, *Николова срещу България* [GO], No 31195/96, точки 25-36, ЕКПЧ 1999-II, (*Nikolova v. Bulgaria* [GC], no. 31195/96, §§ 25-36, ECHR 1999-II); *Илийков срещу България*, No 33977/96, точки 55-59, 26 юли 2001г. (*Ilijkov v. Bulgaria*, no. 33977/96, §§ 55-59, 26 юли 2001); и *Янков срещу България*, No 39084/97, точки 79-88, ЕКПЧ 2003-XII (извадки), (*Yankov v. Bulgaria*, no. 39084/97, §§ 79-88, ECHR 2003-XII)).

22. От 1 януари 2000г. правният режим на задържане съгласно НПК е променен с цел гарантиране на съответствие с изискванията на Конвенцията (TR 1-02 Върховен касационен съд). Въведените изменения и променената в резултат на това практика на българските съдилища са обобщени в решенията на Съда по делата на *Добрев срещу България* (No. 55389/00, точки 32-35, 10 август 2006г.), (*Dobrev v. Bulgaria* (no. 55389/00, §§ 32-35, 10 August 2006)) и на *Йорданов срещу България* (No. 56856/00, точки 21-24, 10 август 2006г.), (*Yordanov v. Bulgaria* (no. 56856/00, §§ 21-24, 10 August 2006)).

B. Обхват на съдебния контрол върху задържането под стража в досъдебната фаза

23. Въз основа на действащия преди 1 януари 2000г. закон, при произнасяне по жалби срещу задържане в досъдебната фаза на лице обвинено в извършване на „тежко” престъпление, националните съдилища по принцип не вземат по внимание фактите и аргументите относно съществуването или липсата на опасност обвиненото лице да се укрие, или да извърши престъпления и твърдят, че всяко лице, което е обвинено в извършване на тежко престъпление, трябва да бъде задържано под стража, освен ако извънредни обстоятелства не изискват нещо друго (виж решенията на националните органи, критикувани от Съда по делата на *Николова* и *Илийков*, и двете посочени по-горе и на *Запрянков срещу България*, No. 41171/98, 30 септември 2004г., (*Zaprianov v. Bulgaria*, no. 41171/98, 30 September 2004)).

24. През юни 2002г., като тълкува изменените разпоредби, касаещи задържането под стража в досъдебното производство, Върховният касационен съд заявява, че при разглеждането на една жалба срещу

задържане под стража задачата на съда е не само да провери правилността на съдебното решение за първоначалното задържане, но също и да установи, дали продължилото задържане е все още законно и оправдано. В такива производства съдът трябва да прецени всички събрани доказателства по делото във всички относими аспекти, включително и размера на гаранцията в зависимост от случая (ТР 1-02 Върховен касационен съд).

С. Освобождаване под гаранция

25. Тогавашният член 150 алинея 5 от НПК постановява:

“При изменение на мярката за неотклонение от по-тежка в гаранция обвиняемият се освобождава след внасянето й.”

Д. Закон за отговорността на държавата за вреди

26. Законът за отговорността на държавата за вреди от 1988г. („ЗОДВПГ”) предвижда, че държавата отговаря за вредите, причинени на граждани от (а) незаконосъобразни актове, действия или бездействия на нейни органи и длъжностни лица при или по повод изпълнение на административна дейност; и (б) органите на следствието, прокуратурата и съда при незаконосъобразно задържане в досъдебната фаза, ако разпореждането за задържането под стража бъде отменено поради липса на законни основания (членове 1 и 2).

27. По отношение на режима на задържане и условията на задържане, съответното вътрешно законодателство и практика съгласно членове 1 и 2 от ЗОДВПГ са обобщени в делата *Йовчев срещу България* (No. 41211/98, точки 76-80, 2 февруари 2006г.), (*Iovchev v. Bulgaria* (no. 41211/98, §§ 76-80, 2 February 2006)) и *Хаманов срещу България* (No. 44062/98, точки 56-60, 8 април 2004г.) (*Hamанov v. Bulgaria* (no. 44062/98, §§ 56-60, 8 April 2004)).

III. ДОКЛАДИ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ КОМИТЕТ ЗА ПРЕДОТВРАТЯВАНЕ НА ИЗТЕЗАНИЯТА И НА НЕЧОВЕШКОТО ИЛИ УНИЗИТЕЛНО ОТНОШЕНИЕ ИЛИ НАСИЛИЕ („КПИ”)

28. КПИ е посетил България през 1995, 1999, 2002, 2003 и 2006г. Всички негови доклади за посещенията с изключение на последния са публикувани.

29. Пазарджишкият затвор е посетен от КПИ през 1995г. Велинградският следствен арест никога не е посещаван, но има общи

забележки по проблемите във всички обслужващи следствието заведения в докладите от 1995, 1999 и 2002г.

А. Съответните констатации в доклада от 1995г. (публикуван през 1997г.)

1. Общи забележки

30. КПИ е установил, че повечето, въпреки не всички следствени арести, са пренаселени. С изключение на един арест, в който условията са били малко по-добри, условията са били следните: килиите не са имали естествена светлина; изкуственото осветление е било прекалено слабо за четене и е било постоянно включено, проветряването е било недостатъчно, по чистотата на постелките и на килиите като цяло може да се желае много; задържаните могат да посещават санитарен възел два пъти на ден (сутрин и вечер) за няколко минути и да се къпят веднъж седмично; освен двете посещения на тоалетната дневно, арестантите трябвало да задоволяват естествените си нужди в кофи в килиите; въпреки че съгласно вътрешните правилници на арестите арестантите са имали право на „ежедневна разходка“ до 30 минути, тя често е била съкращавана, или изобщо не е била разрешавана; на задържаните не е била осигурявана никаква друга форма на дейност извън килиите.

31. КПИ отбелязва по-нататък, че храната е била с лошо качество и в недостатъчно количество. По-специално, ежедневното „топло меню“ се състояло от разводнена супа (често хладка) и недостатъчни количества хляб. На другите хранения арестантите са получавали само хляб и малко сирене, или халва. Месото и плодовете присъствали рядко в менюто. Арестантите е трябвало да се хранят от купи без прибори – даже лъжица не е била осигурявана.

32. КПИ отбелязва също така, че свижданията със семейството и кореспонденцията са били възможни само с изричното разрешение на прокурор и че, в резултат на това, контактите на задържаните с външния свят са били ограничени. Радио и телевизия нямало.

33. КПИ заключава, че българските власти не са изпълнили своето задължение да осигурят условия за задържане, които са съвместими с вроденото достойнство на човека и че „почти без изключение, условията в посетените следствени арести справедливо биха могли да бъдат описани като нечовешки и унижителни“. В отговор на това, българските власти са се съгласили, че оценката на делегацията на КПИ е „обективна и правилно представена“, но са посочили, че опциите за подобрение са ограничени по причини на финансови затруднения на държавата.

34. През 1995г. КПИ е препоръчал на българските власти между другото да осигуряват достатъчно храна и напитки и годни прибори за хранене, дюшеците и одеялата да бъдат редовно почиствани, на задържаните да се осигуряват продукти за лична хигиена (сапун, паста за зъби и други), служителите в арестите да бъдат инструктирани, че на задържаните трябва да се разрешава да излизат от своите килии през деня за ползване на тоалетната, освен ако съображенията за извънредна сигурност не налагат друго, изискването за осигуряване на 30 минутни упражнения на ден да се спазва изцяло на практика, осветлението и проветряването в килиите да бъдат подобрени, режимът на свижданията да бъде преразгледан и задържаните в предварителния арест да бъдат по-често прехвърляни в затвора, дори преди предварителното производство да е приключило. Спешно да се проучи възможността за предлагане на задържаните на упражнения на открито за най-малко един час на ден.

2. Пазарджишкият затвор

35. В доклада си КПИ установява, че затворът е извънредно много пренаселен и че затворниците са длъжни да прекарват по-голяма част от деня в общите им спални, най-вече ограничавайки се до своите легла поради липса на място. В него се отчита също така, че централното отопление е неподходящо и че само някои от общите спални имат санитарни възли.

В. Съответните констатации на доклада от 1999г. (публикуван през 2002)

36. КПИ отбелязва, че са влезли в сила нови правила, осигуряващи по-добри условия, но те все още не са довели до значителни подобрения.

37. В повечето следствени арести, посетени през 1999г., с изключение на новооткрития арест в София, условията за задържане общо взето са същите като тези, наблюдавани по време на посещението на КПИ през 1995г. по отношение на лошата хигиена, пренаселеността, проблемния достъп до тоалетните/баните и пълното отсъствие на упражнения на открито и на дейности извън килиите. На някои места положението даже се е влошило.

38. В Пловдивския следствен арест, както и на две други места, задържаните „е трябвало да се хранят с пръсти, не са им били осигурени подходящи прибори за хранене”.

С. Съответните констатации на доклада от 2002г. (публикуван през 2004)

39. При посещението през 2002г. са отбелязани някои подобрения в следствените арести в страната, силно критикувани в предишните доклади. Все пак, трябва да се положат още много усилия: повечето задържани продължават да прекарват месеци прави, приковани към техните пренаселени килии 24 часа в денонощието.

40. Относно затворите, КПИ обръща внимание на проблема с пренаселеността и с липсата на работа и на други дейности за затворниците.

ПРАВОТО

I. ТВЪРДЕНИ НАРУШЕНИЯ НА ЧЛЕН 5 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

41. Жалбоподателят е направил няколко оплаквания на основание на Член 5 от Конвенцията, съответната част от която гласи:

“1. Всеки има право на свобода и сигурност на личността. Никой не може да бъде сигурно лишаван от свобода в следните случаи и по реда, предвидени от закона:

...

- (с) законосъобразен арест или лишаване от свобода, с цел да се осигури явяване пред компетентния съгласно закона орган по обосновано подозрение за извършено престъпление, или когато задържането обосновано може да се смята за необходимо, за да се попречи на лицето да извърши престъпление или да се укрие, след като е извършило престъпление;

...

- 2. На всеки арестуван трябва незабавно да бъдат съобщени на разбираем за него език основанията за арестуването му и всички обвинения, които му се предявяват.
- 3. Всеки арестуван, или лишен от свобода в съответствие с разпоредбите на алинея 1 (с) на настоящия член... има право на гледане на неговото дело в разумен срок или на освобождаване преди гледането на неговото дело в съда. Освобождаването може да бъде обусловено от даването на гаранции за явяване в съда.
- 4. Всеки арестуван или лишен от свобода има право да обжалва законосъобразността на своето задържане в съда, който е задължен в кратък срок да се произнесе; в случай че задържането е неправомерно, съдът е длъжен да нареди незабавното освобождаване на задържаното лице.
- 5. Всяко лице, арестувано или лишено от свобода в нарушение на

изискванията на този член, има изпълняемо право на обезщетение. “

А. Оплакване по Член 5 алинея 3 от Конвенцията за това, че жалбоподателят не е изправен веднага пред съдия, или друго лице, упълномощено от закона да изпълнява съдебни функции

42. Жалбоподателят се оплаква по Член 5 алинея 5 от Конвенцията, че когато е бил задържан под стража на 5 октомври 1999г., той не е бил изправен бързо пред съдия, или друго длъжностно лице, упълномощено от закона да изпълнява съдебни функции”.

43. Правителството възразява и твърди, че задържането под стража на жалбоподателя е било задължително в този момент, предвид многобройните други наказателни производства срещу него. То се позовава също и на констатациите на Съда по предишни дела относно системата за досъдебно задържане в България преди 1 януари 2000г., по които той е установил, че нито следователите, пред които са били изправени обвинените лица, нито прокурорите, които са подписали постановление за задържане, могат да бъдат считани за „длъжностни лица, упълномощени от закона да изпълняват съдебни функции” по смисъла на Член 5 алинея 3 от Конвенцията. Правителството обаче твърди, че всяко дело трябва да бъде разглеждано по същество и отбелязва, че жалбоподателят е бил изправен бързо пред съдия след като е подал жалба срещу неговото задържане на 29 ноември 1999г.

1. Допустимост

44. Съдът отбелязва, че тази жалба не е явно необоснована според текста на Член 35 алинея 3 от Конвенцията. Той отбелязва също, че тя не е недопустима по никакви други причини. Ето защо тя следва да бъде обявена за допустима.

2. По същество

45. Съдът припомня, както е отбелязано от правителството, че в предишни решения, касаещи системата на задържане преди гледане на делото, която е съществувала в България преди 1 януари 2000г., е приел, че нито следователите, нито прокурорите, които са подписвали постановления за задържане, биха могли да бъдат считани за „длъжностни лица, упълномощени от закона да изпълняват съдебни функции” по смисъла на Член 5 алинея 3 от Конвенцията (виж *Асенов и други срещу България*, решение от 28 октомври 1998г., *Доклади по присъди и решения 1998-VIII*, страница 3299, точки 144-150 (*Assenov and Others v. Bulgaria*, judgment of 28 October 1998, *Reports of*

Judgments and Decisions 1998-VIII, p. 3299, §§ 144-50); цитираната по-горе Николова, точки 49-53 (*Nikolova*, cited above, §§ 49-53) и *Шишков срещу България*, No. 38822/97, точки 52-54, ЕКПЧ 2003-I (извадки) (*Shishkov v. Bulgaria*, no. 38822/97, §§ 52-54, ECHR 2003-I)).

46. Настоящото дело също се отнася до предварително задържане наложено преди 1 януари 2000г. Предварителното задържане на жалбоподателя е по постановление на следователя и е потвърдено от прокурор (виж точка 7 по-горе) съгласно разпоредбите на действащия тогава НПК (виж точка 22 по-горе). Нито следователят, нито прокурорът обаче са били достатъчно независими и безпристрастни за целите на Член 5 алинея 3 от Конвенцията, предвид практическата роля, която те изпълняват в разследването и при наказателното преследване и на възможното участие на прокурора като страна по наказателното производство (виж точка 22 по-горе и посочените в него препратки). Съдът се позовава на анализа на релевантното национално законодателство, който се съдържа в присъдата на *Николова* (посочено по-горе – виж точки 28, 29 и 49-53 от решението). Освен това, аргументите на правителството не оспорват изрично горните заключения.

47. От това следва, че има нарушение на правото на жалбоподателя да бъде изправен пред съдия, или друго длъжностно лице, упълномощено от закона да изпълнява съдебни функции по смисъла на Член 5 алинея 3 от Конвенцията.

В. Оплакване по Член 5 алинея 1 от Конвенцията относно незаконосъобразността на задържането на жалбоподателя

48. Жалбоподателят се оплаква, че съгласно Член 5 алинея 1 от Конвенцията той е бил задържан незаконно. Той твърди, че доказателствата срещу него не са достатъчни, за да бъде направено заключение, че той е виновен за извършване на престъпление, счита, че са нарушени няколко разпоредби на вътрешното законодателство и че не са били посочени причини за необходимостта той да бъде задържан. Жалбоподателят също твърди, че е бил незаконно задържан от 19 април 2000г., когато съдът е постановил неговото освобождаване под гаранция, до 21 април, когато е бил освободен.

49. По отношение на задържането на жалбоподателя от 19 до 21 април 2000г., Правителството отбелязва, че след като е разгледал делото съдът е издал решение, с което е променил също и мярката за неотклонение на парична гаранция от 50 лева. Съответно, освобождаването му ще бъде извършено при условие, че бъде внесена гаранцията. Сумата за паричната гаранция е депозирана от един приятел или роднина на жалбоподателя едва на 20 април и той е освободен на следващия ден, на 21 април 2000г. Ето защо, според

правителството задържането между 19 и 21 април 2000г. е било в съответствие с вътрешното законодателство и не противоречи на Конвенцията.

1. Задържането на жалбоподателя от 10 октомври 1999 до 19 април 2000г.

50. Съдът отбелязва, че задържането на жалбоподателя от 10 октомври 1999 до 19 април 2000г. попада в полето на действие на Член 5 алинея 1 (с) от Конвенцията, тъй като то се е наложило с цел изправянето му пред компетентен правораздавателен орган по подозрението, че е извършил престъпление. Няма нищо, което да покаже, че изискваните от националното законодателство формалности не са спазени. Що се отнася до твърдяната липса на основателно подозрение, Съдът припомня, че стандартната процедура, наложена от Член 5 алинея 1 (с) от Конвенцията не предполага предварителното наличие на достатъчни доказателства за повдигане на обвинение, или за установяване на вина в момента на ареста. Фактите, които пораждат подозрението, не трябва да бъдат еднакви с тези, които водят до повдигане на обвинение (виж *Охара срещу Обединеното кралство*, No. 37555/97, точка 36, ЕКПЧ 2001-X) (*O'Hara v. the United Kingdom*, no. 37555/97, § 36, ECHR 2001-X).

51. В настоящия случай, Съдът счита, че властите са имали достатъчно информация за оформяне на „обосновано” подозрение срещу жалбоподателя, тъй като те са събрали значителен обем доказателства срещу него (виж точки 6 и 7 по-горе).

52. Затова съдът заключава, че за този период няма нарушение на Член 5 алинея 1 от Конвенцията. Следователно жалбата очевидно е неоснователна и трябва да бъде отхвърлена съгласно Член 35 алинеи 3 и 4 от Конвенцията.

2. Задържането на жалбоподателя от 19 до 21 април 2000г.

53. Съдът отбелязва, че основният спорен въпрос, който трябва да бъде решен във връзка с тази жалба, е дали разглежданото задържане е „законосъобразно” и дали то е съобразено с „предписаната от закона процедура”. Тук Конвенцията препраща основно към националното право и обявява задължението за съответствие с материалните и процесуални правила в него, но тя изисква освен това всяко лишаване от свобода да отговаря на целите на Член 5 от Конвенцията, а именно да защитава субектите от произвол (виж *Бенам срещу Обединеното кралство*, решение от 10 юни 1996г., *Доклади 1996-III*, страници 752-753, точка 40) (see *Benham v. the United Kingdom*, judgment of 10 June 1996, *Reports 1996-III*, pp. 752-53, § 40). Най-важно за националните органи, особено за съдилищата, е да тълкуват и да прилагат

националното законодателство. Но, тъй като съгласно Член 5 алинея 1 от Конвенцията неспазването на националното законодателство води до нарушаване на Конвенцията, следва, че Съдът може и трябва да упражнява известни правомощия, за да може да извърши преглед и да прецени дали този закон е бил спазен (виж *Бенам*, посочен по-горе, точка 41).

54. В настоящия случай Съдът отбелязва, че веднага след като Велинградският районен съд произнася своето решение на 19 април 2000г., той променя мярката за неотклонение в парична гаранция, платима в срок от три дни и разпорежда освобождаването му при условие, че гаранцията е внесена (виж точка 17 по-горе). Съдът признава, че така законната основа за задържането на жалбоподателя е променена. След това разпореждането на съда и Член 150 алинея 5 от НПК са тези, които изискват продължаване на задържане до внасяне на гаранцията (виж точка 26 по-горе).

55. Съдът по-нататък отбелязва, че на 20 април 2000г. гаранцията е била депозирана от един приятел, или роднина на жалбоподателя по банковата сметка на Велинградския районен съд (виж точка 18 по-горе). Той заявява обаче, че жалбоподателят не посочва и не твърди, че на същия ден властите са били информирани, или са научили за въпросното плащане. Жалбоподателят е освободен на следващия ден, 21 април 2000г. (виж точка 18 по-горе). Имайки предвид горното, Съдът не намира никакво указание, а и жалбоподателят не посочва аргументи в този смисъл за това, че органите не са действали незабавно, след като са научили за плащането на паричната гаранция и че не са го освободили веднага след това.

56. Затова Съдът заключава, че по отношение на този период също няма признаци за нарушение на Член 5 алинея 1 от Конвенцията. Следователно оплакването е явно необосновано и трябва да бъде отхвърлено в съответствие с Член 35 алинеи 3 и 4 от Конвенцията.

С. Оплакване по Член 5 алинея 2 от Конвенцията относно това, че жалбоподателят не е бил информиран веднага за причините за неговото арестуване

57. Жалбоподателят се оплаква съгласно Член 5 алинея 2 от Конвенцията, че когато е бил задържан на 5 октомври 1999г., не е бил информиран веднага за причините за неговото задържане и за обвиненията, повдигнати срещу него.

58. Съдът припомня, че Член 5 алинея 2 от Конвенцията съдържа елементарната гаранция за това, че всяко задържано лице трябва да знае защо се отнема свободата му. Тази разпоредба е неразделна част от схемата за защита, предвидена в Член 5: по силата на алинея 2 на всяко арестувано лице трябва да бъдат съобщени на разбираем за него

език основните правни и фактически основания за задържането му, така че то да има възможност, ако счете за уместно, да се отнесе към съда, за да оспори законосъобразността му съгласно алинея 4. Въпреки че тази информация трябва да бъде дадена „веднага”, не е необходимо тя да бъде обяснена изцяло от арестуващия служител в момента на задържането. Това, дали съдържанието и точността на предадената информация са били достатъчни, трябва да бъде преценено при всеки отделен случай в зависимост от конкретните обстоятелства (виж *Фокс, Кембъл и Хартли срещу Обединеното кралство*, решение от 30 август 1990, серия А, No. 182, страница 19, точка 40 (*Fox, Campbell and Hartley v. the United Kingdom*, judgment of 30 August 1990, Series A no. 182, p. 19, § 40) и *Х.Б. срещу Швейцария*, No 26899/95, точка 47, 5 април 2001 (*H.B. v. Switzerland*, no. 26899/95, § 47, 5 April 2001)).

59. Съдът отбелязва, че в настоящия случай с постановление от 5 октомври 1999г. жалбоподателят е бил обвинен в серия от 5 обира и задържан под стража. Противно на неговите твърдения, той е получил заповедта на същия ден и в 16:20ч. е подписал удостоверение, че е бил информиран за нейното съдържание (виж точка 7 по-горе). Жалбоподателят не твърди и не загатва, че е подписал гореспоменатото удостоверение по принуда, или без да е имал възможност да го прочете. Ето защо Съдът не намира никакви указания за това, че той не е бил информиран веднага относно причините за неговото задържане и за повдигнатите му обвинения.

60. Затова Съдът заключава, че няма признаци за нарушение на Член 5 алинея 2 от Конвенцията. От това следва, че това оплакване е явно необосновано и трябва да бъде отхвърлено съгласно Член 35 алинеи 3 и 4 от Конвенцията.

Д. Оплакване по член 5 алинея 3 от Конвенцията относно правото на жалбоподателя на процес в разумен срок, или на освобождаване преди гледането на делото

61. Жалбоподателят се оплаква по Член 5 алинея 3 от Конвенцията, че неговото задържане е неоправдано и прекалено дълго.

62. Правителството не е съгласно с жалбоподателя и отбелязва, че той е бил задържан от 5 октомври 1999г. до 21 април 2000г. То отбелязва още, че предварителното разследване е приключило на 21 декември 1999г., първото изслушване пред Велинградския районен съд е проведено на 21 март 2000г. и че последният е издал решението си на 19 април 2000г., което не е обжалвано от жалбоподателя. Затова Правителството твърди, че разследването и съдебната фаза на наказателното производство е завършено бързо в срок само от шест и половина месеца. Ето защо то счита, че не е накърнено правото на жалбоподателя за гледане на неговото дело в разумен срок.

1. Допустимост

63. Съдът отбелязва, че това оплакване не е явно необосновано по смисъла на Член 35 алинея 3 от Конвенцията. Освен това той отбелязва, че то не е недопустимо по никакви други причини. Ето защо то трябва да бъде обявено за допустимо.

2. По същество

64. Съдът отбелязва, че жалбоподателят е бил в предварителния арест от 5 октомври 1999г. до 19 април 2000г., за период от шест месеца и четиринадесет дни.

65. Съдът отбелязва също така, че оплакването е подобно на тези по предишни дела срещу България, по които са констатирани нарушения (виж примерно *Илийков*, посочен по-горе, точки 67-87 и *Шишков*, цитиран по-горе, точки 57-67). По същия начин, в решенията на властите от 18 октомври и от 15 ноември 1999г. за удължаване на задържането на жалбоподателя, те не са посочили никакви причини и не са направили преценка на конкретните факти и доказателства относно възможната опасност жалбоподателят да се укрие, да извърши ново престъпление, или да попречи на разследването (виж точка 9 по-горе). Дотолкова, доколкото властите не са счели за необходимо да обосноват продължението на задържането на жалбоподателя по всеки повод, те изглежда са счели неговото задържане за задължително и са разчитали основно на законовите разпоредби, изискващи такова задържане за тежки умишлени престъпления.

66. В светлината на горното, Съдът намира, че има нарушение на Член 5 алинея 3 от Конвенцията по отношение на неоправданото продължаване на задържането на жалбоподателя.

Е. Оплакване по член 5 алинея 4 от Конвенцията относно ограничения обхват и същност на съдебния контрол върху законосъобразността на задържането на жалбоподателя

67. Жалбоподателят се оплаква по Член 5 алинея 4 от Конвенцията, във връзка с Член 13, че в решението си от 2 декември 1999г. Велинградският районен съд не е проучил всички обстоятелства, относими към законността на неговото задържане и че той е нямал право на обжалване на гореспоменатото решение.

68. Правителството оспорва твърдението на жалбоподателя. То заявява, че Велинградският районен съд в своето решение от 2 декември 1999г., с което отхвърля жалбата на жалбоподателя срещу неговото задържане е взел предвид неговите предишни присъди за тежки престъпления, наличието на други предварителни производства и висящи срещу него дознания и факта, че неговото задържане под

стража по тези причини е било задължително съгласно приложимото вътрешно законодателство. Ето защо правителството счита, че националният съд е проучил всички обстоятелства, свързани със законността на задържането на жалбоподателя, когато той е отхвърлил неговата жалба на 2 декември 1999г.

69. По отношение на позоваването на жалбоподателя на Член 13 от Конвенцията, Съдът счита, че това оплакване трябва да бъде разглеждано като отнасящо се до твърдяната от жалбоподателя невъзможност ефективно да възрази срещу неговото задържане съгласно Член 5 алинея 4 от Конвенцията. Освен това, Съдът отбелязва, че Член 5 алинея 4 от Конвенцията представлява *lex specialis* по отношение на по-общите изисквания на Член 13 (виж между другите източници, *Николова*, цитирано по-горе, точка 69). Следователно, Съдът трябва да разгледа жалбата само по отношение на Член 5 алинея 4 от Конвенцията.

1. Допустимост

70. Съдът отбелязва, че това оплакване не е явно необосновано по смисъла на Член 35 алинея 3 от Конвенцията. Освен това той отбелязва, че то не е недопустимо по никакви други причини. Ето защо то следва да бъде обявено за допустимо.

2. По същество

71. Първо Съдът отбелязва, че оплакването е много подобно на тези по предишни дела срещу България, по които са констатирани нарушения (виж *Николова*, точки 54-66 и *Илийков*, точки 88-106, и двете са цитирани по-горе).

72. Съдът намира също така, че националният съд по настоящото дело, при разглеждане на жалбата на жалбоподателя срещу неговото задържане на 2 декември 1999г. просто е разчитал на сериозността на обвиненията срещу жалбоподателя и на съществуването на други висящи предварителни производства срещу него. Той не е взел предвид факта, че жалбоподателят е нямал по това време криминално досие и е признал обвиненията срещу него. Освен това, съдът не е цитирал конкретни факти или доказателства относно възможната опасност жалбоподателят да се укрие, да извърши ново престъпление, или да попречи на разследването. Изглежда той се е позовал на законовите разпоредби, изискващи задължително задържане за тежки предумишлени престъпления и на практиката на Върховния съд, която изключва каквото и да е проучване на въпроса, дали е имало „обосновано подозрение“ срещу задържаното лице и на фактите относно вероятността за укриване, или извършване на друго престъпление (виж точка 24 по-горе).

73. Предвид гореизложеното, Съдът намира, че Велинградският районен съд в своето решение от 2 декември 1999г. за отхвърляне на жалбата на жалбоподателя срещу неговото задържане, му е отказал гаранциите, предвидени в Член 5 алинея 4 от Конвенцията по отношение на ограничената компетенция и естество на съдебния контрол върху законността на задържането на жалбоподателя.

И така, в това отношение е имало нарушение на цитираната разпоредба.

Г. Оплакване по Член 5 алинея 5 от Конвенцията

74. Жалбоподателят се оплаква на основание на Член 5 алинея 5 от Конвенцията, че той не е имал изпълняемо право да търси обезщетение за това, че е бил жертва на арест или на задържане в нарушение на разпоредбите на Член 5 от Конвенцията.

75. Правителството възразява и твърди, че жалбоподателят е имал на разположение процедура съгласно ЗОДВПГ, по която той е могъл да подаде иск и да получи обезщетение за незаконното му задържане.

1. Допустимост

76. Първо Съдът отбелязва, че има сходство на оплакването с редица други дела срещу България, по които са открити нарушения (виж примерно *Янков*, цитиран по-горе и *Белчев срещу България*, No. 39270/98, 8 април 2004 (*Belchev v. Bulgaria*, no. 39270/98, 8 April 2004)).

77. По-нататък Съдът отбелязва, че е констатирал нарушения на правото на жалбоподателя да бъде изправен пред съдия или друго длъжностно лице, упълномощено от закона да изпълнява съдебни функции (виж точка 48 по-горе), че властите не са обяснили продължилото задържане на жалбоподателя (виж точка 67 по-горе) и че те са му отказали гаранциите, предвидени в Член 5 алинея 4 от Конвенцията (виж точка 74 по-горе). Ето защо Член 5 алинея 5 е приложим.

78. Съдът също отбелязва, че тази жалба не е необоснована по смисъла на Член 35 алинея 3 от Конвенцията. По-нататък той заявява, че тя не е недопустима по никакви други причини. Ето защо жалбата трябва да бъде обявена за допустима.

2. По същество

79. Предвид горното, Съдът трябва да установи дали българският закон е предоставил на жалбоподателя изпълняемо право на обезщетение за нарушенията на Член 5 от Конвенцията в неговия случай.

80. Съдът отбелязва, че съгласно член 2, алинея 1 от ЗОДВПГ лице, което е било задържано под стража, може да търси обезщетение само ако постановлението за задържане е било отменено „поради липса на законни основания“, които са посочени от вътрешното законодателство (виж точки 27 и 28 по-горе).

81. В настоящия случай, задържането под стража на жалбоподателя се разглежда от националните съдилища като напълно съответстващо на изискванията на вътрешното право. Ето защо, съгласно член 2, алинея 1 от ЗОДВПГ, жалбоподателят е нямал право на обезщетение. Не е приложен и член 2, алинея 2 (виж точки 27 и 28 по-горе).

82. От това следва, че в случая на жалбоподателя ЗОДВПГ не осигурява изпълняемо право на обезщетение. Освен това, става ясно, че такова право не е осигурено по която и да е разпоредба от българското законодателство (виж точки 27 и 28 по-горе).

83. Затова Съдът счита, че българското законодателство не е предоставило на жалбоподателя изпълняемо право на обезщетение съгласно изискването на Член 5 алинея 5 от Конвенцията. Поради това има нарушение на тази разпоредба.

II. ТВЪРДЕНИЕ ЗА НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 3 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

84. Жалбоподателят се оплаква на основание на Член 3 от Конвенцията, че той е бил подложен на нечовешко и унижително отношение по време на неговото задържане във Велинградския следствен арест и в Пазарджишкия затвор.

Член 3 от Конвенцията гласи:

“Никой не може да бъде подлаган на изтезания или на нечовешко или унижително отношение или наказание.”

A. Становищата на страните

1. Правителството

85. Правителството оспорва аргументите на жалбоподателя. То твърди, че неговите оплаквания по отношение на условията на задържането му са формулирани много общо и че в тях липсват последователни и прецизни елементи, подкрепени с доказателства за нарушение. По повод на това, че жалбоподателят се позовава на докладите на КПИ, Правителството отбелязва, че е имало посещение само в Пазарджишкия затвор през 1995г. и че той не е отправил само критики по отношение на условията в това заведение за лишаване от свобода.

86. В подкрепа на своите аргументи по отношение на Пазарджишкия затвор правителството представя доклад от директора на затвора от 21 юли 2005г., в който са подробно описани условията на задържане на жалбоподателя в това заведение, заедно с редица приложени документи, заповеди, графици, програми и фактури („докладът на директора”). Предоставената в него информация е обобщена по-долу.

87. Жалбоподателят е задържан в Пазарджишкия затвор от 8 февруари до 21 април 2000г. Той е бил зачислен към втора затворническа група и поставен в една килия заедно с други осъдени за първи път правонарушители.

88. Втора затворническа група е била разположена в пет килии с обща площ от 172,86 кв.м., предвидени максимално за двадесет и осем задържани. Размерът на килиите е от 17,72 кв.м. до 56,70 кв.м. и те са предвидени за двама до осем човека в зависимост от размера им. През 2000г. населеността на килиите във втора затворническа група е средно двадесет и двама души, което е осигурило повече жилищна площ за всеки задържан.

89. По това време килиите не са имали санитарни възли, а са били осигурени такива за общо ползване, които са се състояли от четири отделни тоалетни кабинни с две дълги мивки с четири крана с течаща вода. Достъпът до тези възли е бил възможен на определени периоди по няколко пъти дневно, обикновено преди и след хранене и при другите ежедневни дейности. По изключение, достъпът до санитарните възли е бил възможен и през другото време.

90. Всички клетки са имали достъп до пряка слънчева светлина от прозорците, отварянето на които е било разрешено за проветряване. Изкуствената светлина е включвана от 22 часа до 6 часа.

91. Всеки задържан е бил снабден с дрехи, с легло с дюшек и бельо (чаршафи, калъфка за възглавница и две одеяла), които са били сменяни на всеки две седмици. Те са имали също така шкафчета, в което са могли да поставят своите лични вещи. Задържаните е трябвало да се къпят два пъти седмично, ако не са работели и ежедневно, ако работят. На разположение са имали и пералня за пране на дрехите им. През 1999г. на всеки коридор са монтирани бойлери за осигуряване на задържаните на по-лесен достъп до топла вода.

92. На задържаните са били осигурени безплатни тоалетни принадлежности и препарати за миене, пране и дезинфекция на техните дрехи и на жилищните площи, както е видно от заповедта директора на затвора от 20 януари 1999г. Отбелязва се обаче, че нивото на чистотата е зависело отчасти от задържаните, които са били отговорни да поддържат чисти своите жилищни площи, под наблюдението на затворническата управа,.

93. На 16 февруари 2000г. затворническата управа е сключила договор с фирма за борба с вредители за извършване на оценка на разпространението в затвора на насекоми и гризачи и унищожаването им. След това са предприемани редовни действия по изстребването, което е доказано с три фактури за такива услуги с по-късни дати от тази година.

94. Кухнята на затвора е подготвяла храната за задържаните. Дневните менюта са определяни и контролирани за количество и качество от управата на затвора с цел осигуряване на балансирано хранене. Като доказателство за това в Съда са представени менютата за седмиците от 7 до 13 февруари 2000г. и от 17 до 23 април 2000г. Така че е видно, че през тези две въпросни седмици задържаните са получавали месо, или ястия, приготвени с месо веднъж дневно през шест дни от всяка седмица, на седмия ден са се хранили с риба, безмесна храна и млечни продукти са били осигурявани ежедневно, докато пресни зеленчуци са били дадени само два пъти за този период.

95. Задържаните са имали по един час дневно за занимания на открито, който в началото на 2000г. е бил удължен на един час и четиридесет и пет минути. На задържаните е била осигурена спортна зала, оборудвана за трениране на вдигане на тежести и тенис на маса и бадминтон, за които те са разполагали с петдесет минути дневно.

96. Арестантите от втора затворническа група са имали достъп до затворническата библиотека, която разполагала с 8500 заглавия, за половин час всеки ден, видно от графика, одобрен от директора на затвора на 26 април 1999г.

97. Вестници също са били на разположение, тъй като затворът е направил редица абонаменти, видно от две фактури за 2000г. с дати 14 декември 1999 и 17 януари 2000г. На арестантите са били позволени и индивидуални абонаменти.

98. В затвора е имало също и параклис, свещеник и организирани религиозни служби, както е посочено в графика, одобрен от директора на затвора на 6 април 2000г.

99. Имало също така оборудван киносалон, където веднъж седмично са показвани филми, видно от три фактури от 2000г. за вземане под наем на деветдесет и пет филма. През 1999г. всяка килия и обща спалня са били свързани с кабелна телевизия в мрежа, предлагаща над 50 канала. Задържаните е трябвало сами да си осигурят телевизионни приемници.

100. По това време затворът е разполагал също и с локална радиоуредба, която е предавала до всяка килия и задържаните са могли да имат свое радио.

101. Кореспонденцията на задържаните с техните адвокати, роднини и приятели била неограничена и не регистрирана. Нямало е също ограничение за броя на молбите, жалбите или исканията, които

те са могли да отправят. С роднините и адвокатите са били възможни телефонните разговори.

102. В работните часове задържаните са могли да се срещат насаме със своите адвокати - в предназначена за целта стая, без забрани и ограничения.

103. Що се отнася до жалбоподателя, в докладите на директора се отбелязва, че когато той е бил прехвърлен в затвора, на 9 февруари 2000г. той писмено е заявил, че не желае неговите роднини да бъдат информирани за мястото на задържането му. Освен това, при медицински преглед на същия ден било установено, че той е напълно здрав, той не е направил никакви оплаквания и до освобождаването си не е търсил медицинска помощ в болницата на затвора.

104. Накрая се твърди, че след посещението на КПИ през 1995г. в затвора са направени значителни подобрения и че към датата на доклада всички килии и общи спални са имали достъп до санитарни възли с течаща топла вода. Отделно от това, през 2002г. затворът преминал от електричество на газ, което е подобрило централното отопление и възможностите за подаване на топла вода. В заключение се твърди, че към датата на доклада на директора за спазени всички предписания за подобряване на условията в изправителното заведение с изключение на пренаселеността и предоставянето на медицински услуги.

2. Жалбоподателят

105. Жалбоподателят просто припомня своите оплаквания и твърди, че условията на задържане, при които е бил поставен във Велинградския следствен арест и в Пазарджишкия затвор, били неподходящи и отговаряли на нечовешко и унижително отношение съгласно Член 3 от Конвенцията. Той между другото се позовава на заключенията на КПИ в техните доклади и на декларациите на други двама задържани във Велинградския следствен арест, г-н В.Г. и г-н Д.А., които потвърждават неговите оплаквания.

В. Допустимост

106. Съдът отбелязва, че тези оплаквания не са явно необосновани по смисъла на Член 35 алинея 3 от Конвенцията. Той освен това заявява, че те не са недопустими по никакви други причини. Ето защо те трябва да бъде обявени за допустими.

В. По същество

1. Общи принципи

107. Първо Съдът припомня, че Член 3 от Конвенцията съдържа една от най-основните ценности на демократичното общество. Той абсолютно забранява изтезанията, или нечовешкото или унижителното отношение или наказание независимо от обстоятелствата и от поведението на жертвата (виж между другото *Кудла срещу Полша* [ГО], No. 30210/96, точка 90, ЕКПЧ, 2000-XI и (*Kudła v. Poland* [GC], no. 30210/96, § 90, ECHR 2000-XI) *Полторацкий срещу Украйна*, No. 38812/97, точка 130, ЕКПЧ 2003-V) (*Poltoratskiy v. Ukraine*, no. 38812/97, § 130, ECHR 2003-V)).

108. За да попадне в обхвата на Член 3, малтретирането трябва да има минимална степен на суровост. Оценката на този минимум е относителна, тя зависи от всички обстоятелства по случая като например продължителността на малтретирането, неговото физическо и душевно въздействие и, в някои случаи, от пола, възрастта и здравословното състояние на жертвата (виж *Кудла*, точка 91 и *Полторацкий*, точка 131, и двете цитирани по-горе).

109. Съдът приема отношението за „нечовешко”, тъй като *между другото* то е било предварително замислено, прилагано за продължително време и е предизвиквало или действителна телесна повреда, или силно физическо и душевно страдание. Изглежда то е било и „унижително”, тъй като то е имало за цел да предизвика у жертвите чувства на страх, терзание и малоценност и да ги унижи (виж *Кудла*, цитиран по-горе, точка 92). Въпросът дали целта на това отношение е била да унижи, или да предизвика чувство за малоценност у жертвата, е още един фактор, който да бъде взет предвид, но липсата на всякаква такава цел не може в края на краищата да отрече нарушението на Член 3 (виж *Калашников срещу Русия*, No. 47095/99, точка 95 и 101, ЕКПЧ 2002-VI). (*Kalashnikov v. Russia*, no. 47095/99, §§ 95 and 101, ECHR 2002-VI)).

110. Претърпените страдания и унижения трябва да са по-големи от неизбежните елементи на страдание или унижение, свързани с определена форма на законно наказателно въздействие върху нарушителя или наказание. Мерките, с които едно лице се лишава от свобода често може да замесят един такъв елемент. Така че не може да се каже, че задържането само по себе си поставя проблем във връзка с Член 3. Въпреки това, според тази разпоредба, държавата трябва да осигури задържането на едно лице да става в условия, при които може да бъде запазено неговото човешко достойнство, методът и начинът на изпълнение на мярката да не го подлагат на такива страдания или лишения, които превишават неизбежното ниво на страдание при лишаване от свобода и че, като се имат пред вид практическите

изисквания на лишаването от свобода, неговото здраве и физическо състояние да бъдат гарантирани по подходящ начин, между другото като му бъде осигурена необходимата медицинска помощ (виж *Кудла*, цитиран по-горе, точки 92-94).

111. При оценяване на условията на задържане трябва да се вземат предвид и общото въздействие на тези условия, и продължителността на задържането (виж *Калашиников*, цитиран по-горе, точки 95 и 102; *Кехайов срещу България*, No. 41035/98, точка 64, 18 януари 2005г. (*Kehayov v. Bulgaria*, no. 41035/98, § 64, 18 January 2005); и *Йовчев*, цитиран по-горе, точка 127). По-специално, Съдът трябва да има предвид и здравословното състояние на задържаното лице (виж *Асенов и другите*, посочен по-горе, точка 135).

112. Наред с материалните условия важен фактор е и режимът на задържане. При преценката дали даден ограничителен режим може в определен случай да доведе до третиране, несъвместимо с член 3, следва да се имат предвид конкретните условия, строгостта на режима, неговата продължителност, преследваната цел и неговото въздействие върху въпросното лице (виж *Кехайов*, точка 65 и *Йовчев*, точка 128, и двамата цитирани по-горе и, с необходимите изменения, *Ван дер Вен срещу Холандия*, No. 50901/99, точка 51, ЕКПЧ 2003-II); (*Van der Ven v. the Netherlands*, no. 50901/99, § 51, ECHR 2003-II)).

2. Приложение на тези принципи към настоящия случай

(а) Велинградският следствен арест

113. Съдът напомня, че твърденията за малтретиране трябва да бъдат подкрепени с подходящи доказателства. При оценката на доказателствата Съдът обикновено прилага стандарта за доказване „извън разумно съмнение”. Такова доказателство може да следва обаче от едновременното съществуване на достатъчно силни, ясни и съвместими заключения, или на сходни, неопровергани фактически предположения (виж *Салман срещу Турция* [ГО], No. 21986, точка 100, ЕКПЧ 2000-VII); (*Salman v. Turkey* [GC], no. 21986/93, § 100, ECHR 2000-VII) и *Федотов срещу Русия*, No 5140/02, точка 59, 25 октомври 2005г.); (*Fedotov v. Russia*, no. 5140/02, § 59, 25 October 2005)).

114. Съдът отбелязва, че основното описание за условията на задържане на жалбоподателя във Велинградския следствен арест е това, което е направено от него (виж точка 21 по-горе). Съдът отбелязва също така, че той е представил подписани декларации от други двама задържани в този следствен арест (виж точка 106 по-горе). Обаче, тъй като тези лица също са подали жалби до Съда с подобни оплаквания (*Ганчев срещу България* (извадка), No. 57855/00, 30 юни 2005 и жалба No. 57180/00), (*Ganchev v. Bulgaria* (dec.), no. 57855/00,

30 June 2005 and application no. 57180/00)), Съдът намира, че техните показания не трябва да се считат за обективни и поради това на тях не трябва да се придава особена тежест (виж *Йорданов*, цитиран по-горе, точка 82 и *Добрев*, цитиран по-горе и, точка 117).

115. Във всеки случай, Съдът припомня, че производства по Конвенцията, като например настоящата жалба, не във всички случаи се поддават на точно прилагане на принципа *affirmanti incumbit probatio* (този, който твърди нещо, трябва да докаже твърдението си), тъй като в определени случаи само правителството-ответник има достъп до информацията, която може да потвърди, или да опровергае тези твърдения. Тъй като правителството е представило тази информация без задоволително обяснение, би могло по подразбиране да се направи заключение за обосноваността на твърденията на жалбоподателя (виж *Ахмед Озкан и другите срещу Турция*, No. 21689/93, точка 426, 6 април 2004; (*Ahmet Özkan and Others v. Turkey*, no. 21689/93, § 426, 6 April 2004) и *Федотов*, посочен по-горе, точка 60).

116. В настоящия случай, в своето становище правителството се е ограничило да реагира само на оплакванията на жалбоподателя по отношение на Пазарджишкия затвор (виж точки 86 – 105 по-горе). Освен това, то не предлага никакво убедително обяснение за това, че не е представило съответна информация относно Велинградския следствен арест (виж *Федотов*, посочен по-горе, точка 61).

117. При тези обстоятелства, Съдът ще разгледа съществуването на оплакването на жалбоподателя относно условията на задържане във Велинградския следствен арест единствено на базата на неговите твърдения (виж *Федотов*, цитиран по-горе, точка 61 и *Стайков срещу България*, No 49438, точка 75, 12 октомври 2006г.); (*Staykov v. Bulgaria*, no. 49438/99, § 75, 12 October 2006)).

Макар че няма пряка връзка, тъй като Велинградският следствен арест никога не е посещаван и докладите касаят малко по-различни периоди, Съдът счита, че общите наблюдения на КПИ по отношение на условията на задържане в следствените арести по време на неговите посещения, доколкото са относими, могат също да предоставят данни за неговото решение (виж точки 29-41 по-горе и, за подобен подход, *Йовчев* цитиран по-горе, точка 130 и *Стайков срещу България*, No. 49438/99, точки 75 и 79, 12 октомври 2006г.), (*Staykov v. Bulgaria*, no. 49438/99, §§ 75 and 79, 12 October 2006)).

118. Съдът отбелязва, че жалбоподателят е бил задържан в помещенията на Велинградския следствен арест от 5 октомври 1999г. до 7 февруари 2000г. (виж точка 20 по-горе). Ето защо периодът, който трябва да бъде взет под внимание при разглеждането е четири месеца и три дни.

119. Жалбоподателят е бил задържан в килия, в която нямало свеж въздух и тя е била нехигиенична. Той също така е нямал възможност за дейности на открито и на закрито и връзката с външния свят е била много ограничена. Освен това, осигуряваната в този арест храна не отговаряла на нормалната (виж точка 21 по-горе).

120. Съдът все пак отчита, че жалбоподателят е бил задържан в този арест за период, не по-дълъг от четири месеца и, много важен факт, не се оплаква от пренаселеност, или че неговото физическо или душевно здраве се е влошило в резултат на неговото задържане там.

121. И така, като признава, че жалбоподателят може да е понесъл известно страдание и лишение през периода на неговото задържане във Велинградския следствен арест, Съдът не счита, че при конкретните обстоятелства на настоящия случай отношението, от което жалбоподателят се оплаква е прехвърлило границата на суровост съгласно Член 3 от Конвенцията.

122. Ето защо няма нарушение на Член 3 от Конвенцията по отношение на задържането на жалбоподателя във Велинградския следствен арест.

(b) Пазарджишкият затвор

123. Съдът отбелязва, че жалбоподателят е бил задържан в помещенията на Пазарджишкият затвор от 7 февруари до 21 април 2000г. (виж точка 20 по-горе). Така че периодът, който трябва да бъде взет предвид при разглеждането е два месеца и тринадесет дни.

124. Жалбоподателят първоначално заявява, че той е бил поставен в килия, в която е нямало свеж въздух, била е нехигиенична и е имало паразити и гризачи. КПИ, по време на своето посещение през 1995г. установява, че Пазарджишкият затвор е пренаселен и че затворниците трябвало да прекарват по-голямата част от деня си в своите общи спални, в повечето случаи по леглата си поради липса на място. Освен това, той е констатирал, че централното отопление е било далеч от достатъчно, неподходящо и само някои от общите спални са били оборудвани със сервизни помещения (виж точка 36 по-горе).

Съдът обаче взема под внимание подробното становище на правителството и подкрепящите го документи, които то е представило (виж точки 86-105 по-горе), като твърди, че условията на задържането на жалбоподателя съществено се различават от това, което КПИ е виждал в Пазарджишкият затвор през 1995г. Освен това той отбелязва, че нито едно от твърденията или от аргументите на правителството не са били оспорени по-късно от жалбоподателя. Поради това Съдът трябва да им придаде съответната тежест при оценката на основанията за оплакването на жалбоподателя по отношение на Пазарджишкият затвор.

125. Предвид горното и въз основа на представената от правителството информация, (виж точка 89 по-горе), Съдът отбелязва, че средната жилищна площ, с която разполага всеки задържан във втора затворническа група през 2000г. е била 6,91 кв. м. Междувременно КПИ е определил като желателна площ за единична полицейска килия приблизително 7 кв. м. [виж „Стандартите на КПИ” – CPT/Inf/E(2002) 1 – преработено издание 2006г., точка 43], (see “The CPT Standards” – CPT/Inf/E (2002) 1 - Rev. 2006, paragraph 43), но такова указание по отношение на килиите на затворниците няма. КПИ е заложил обаче общ стандарт от минимум 4 кв. м. за всеки затворник в общите килии [виж примерно докладите на КПИ от посещенията в България през 2002г., CPT/Inf (2004) 21, точки 82 и 87 и посещенията в Полша през 2004г. CPT/Inf (2006) 11, точки 87 и 111], и минимум от 6 кв. м. за всеки затворник в единична килия [виж примерно доклада на КПИ за посещенията в Полша през 2004г. CPT/Inf (2006) 11, точки 87 и 111]. Освен това, Съдът отбелязва, че през периода на задържането на жалбоподателя в килиите е нямало санитарни възли, но че достъпът до такива възли е осигуряван няколко пъти дневно (виж точка 90 по-горе). Имало е пряка слънчева светлина и прозорците в килиите са били отворени за проветряване (виж точка 91 по-горе). На задържаните са били осигурени дрехи, легло с дюшек, спално бельо и шкафче за личните им вещи. Спалното бельо се сменяло на всеки две седмици. Задържаните се къпели най-малко веднъж седмично, имали са достъп до перална машина и след 1999г. са имали улеснен достъп до топла вода, поради монтираните във всеки коридор бойлери (виж точка 92 по-горе). Задържаните са получавали безплатно тоалетни продукти и материали за пране и дезинфектиране на дрехите и жилищните си площи (виж точка 93 по-горе). Положени са също така усилия за изтребване на всякакви паразити и гризачи (виж точка 94 по-горе).

126. Жалбоподателят освен това твърди, че храната, която им е била давана, е била в недостатъчно количество и с ниско качество. Съдът отбелязва, че правителството обаче твърди, което впоследствие жалбоподателят не оспорва, че по време на задържането на жалбоподателя затворническата кухня е приготвяла и се е придържала към менютата, заложили и контролирани по отношение на количеството и качеството от управата на затвора, осигурявайки балансирана храна. По отношение на менютата, представени от правителството за две от седмиците на задържане на жалбоподателя в това затворно заведение, Съдът не намира, че храната през тези периоди е била нестандартна, или недостатъчна (виж точка 95 по-горе).

127. Жалбоподателят също така твърди, че в този затвор е нямал възможност за дейности на открито и на закрито. Съдът обаче отбелязва, че правителството е потвърдило, на което жалбоподателят в

последствие не е възразил, че задържаните са имали по един час дневно за цанимания на открито, като това време е било удължено на един час и четиридесет и пет минути в началото на 2000г. За ползване от задържаните е имало на разположение и оборудвана спортна зала, до която те са имали ежедневен достъп (виж точка 96 по-горе). Имало е и параклис, свещеник и организирани църковни служби (виж точка 99 по-горе).

128. Жалбоподателят се оплаква, че не е могъл да поддържа активна кореспонденция, че не му е било разрешено да чете вестници или книги и че не е имал достъп до радио или телевизия. Съдът отбелязва обаче, че правителството твърди, за което жалбоподателят в следствие не е възразил, че кореспонденцията на задържаните с техните адвокати, роднини и приятели не е била ограничена и че в някои случаи е било възможно организирането на телефонни разговори (виж точка 102 по-горе). Той освен това записва, че е имало затворническа библиотека със значителен брой книги и вестници (виж точки 97 и 98 по-горе). Ежеседмично са били показвани филми и е имало възможност да се гледа кабелна телевизия във всяка килия. Радиото също е било разрешено (виж точки 100 и 101 по-горе).

129. Жалбоподателят също се оплаква, че му било отказано правото да се среща насаме със своя адвокат. Съдът обаче отбелязва, че правителството твърди, на което в следствие жалбоподателят не е възразил, че в работните часове задържаните са могли да се срещат насаме, без забрана или ограничение, със своите адвокати в специално обзаведена стая (виж точка 103 по-горе).

130. Съдът отбелязва, че жалбоподателят не се оплаква, че неговото физическо и душевно здраве се е влошило по време, или в резултат на неговото задържане в този затвор. Поради това няма основания за забележки в тази насока.

131. Относно режима, на който е бил подложен жалбоподателят и обективните условия, при които е бил държан в Пазарджишкия затвор за период от два и половина месеца, Съдът заключава, че болката и лишението, които той е изтърпял в периода на неговото задържане в ареста, не превишават нивото на страдание, което не може да се избегне и което е присъщо за задържането и че изтърпяното страдание не е преминало границата на суровост съгласно Член 3 от Конвенцията.

132. Ето защо, не е имало нарушаване на Член 3 от Конвенцията при задържането на жалбоподателя в Пазарджишкия затвор.

V. ПРИЛАГАНЕ НА ЧЛЕН 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

133. Член 41 от Конвенцията гласи:

“Ако Съдът установи, че е налице нарушение на Конвенцията, или на Протоколите към нея и ако вътрешното право на Високодоговарящата страна позволява само частично обезщетяване, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевщата страна..”

A. Вреди

134. Жалбоподателят претендира 10000,- евро като обезщетение за всяко от твърдените нарушения на неговите права съгласно Конвенцията.

135. Правителството не е предоставило коментари по иска за вреди на жалбоподателя.

136. Предвид конкретните обстоятелства на настоящия случай и установените нарушения (виж точки 48, 67, 74 и 84 по-горе), неговата съдебна практика при подобни случаи и вземайки безпристрастно решение, хо това искане Съдът присъжда 1000,- евро плюс всякакви данъци, които могат да бъдат наложени върху тази сума.

B. Съдебни разноски

137. Жалбоподателят претендира също 10000,- евро за 156 часа правна работа на неговите адвокати в заседанията пред съда при действаща часова тарифа от 64,- евро. Освен това той претендира 39,37 български лева (приблизително 20,- евро) за пощенски разходи на неговия адвокат. Той е представил договор за възнаграждение между него и неговите адвокати, справка за употребените за работа часове и пощенски разписки. Жалбоподателят е помолил направените разноски и разходи да бъдат изплатени направо на неговите адвокати, г-н В. Стоянов и г-жа В. Келчева.

138. Правителството не е предоставило коментари по претенциите на жалбоподателя за разноски и разходи.

139. Съдът припомня, че съгласно неговата съдебна практика, жалбоподателят има право на възстановяване на неговите разходи и разноски само ако е доказано, че те действително са били направени и са били необходими и ако размерът им е разумен. В действителност Съдът счита, че броят на обявените часове е голям при условие, че редица жалби на жалбоподателя или са били обявени за недопустими, или не е установено нарушение на Конвенцията (виж точки 53, 57, 61, 123 и 133 по-горе). Освен това липсват веществени доказателства в отговор на някои забележки на Правителството (виж примерно точка 106 по-горе). По този начин той счита, че е необходимо значително

намаляване на двете суми. Вземайки предвид всички приложими фактори, Съдът счита за разумно да присъди сумата от 500,- евро за разноси и разходи плюс всякакви данъци, които могат да бъдат наложени върху тази сума.

С. Лихви при неизпълнение

140. Съдът счита за уместно лихвата за неизпълнение да бъде обвързана с пределната ставка по заеми на Европейската централна банка, към която се добавят три процента.

ПО ТЕЗИ СЪОБРАЖЕНИЯ, СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО

1. *Обявява* за допустими жалбите за (а) това, че жалбоподателят не е бил веднага изправен пред съдия, или пред друго длъжностно лице, упълномощено от закона да изпълнява съдебни функции; б) обосноваване на неговото продължено задържане; (с) ограничения обseg и естество на съдебния контрол върху законността на задържането на жалбоподателя; (d) липсата на законно право на обезщетение за това, че е бил потърпевш при задържане в нарушение на Член 5 от Конвенцията и (е) задържането на жалбоподателя при условия на задържане във Велинградския следствен арест и в Пазарджишкия затвор, за които той твърди, че са неподходящи;
2. *Обявява* останалата част от жалбата за недопустима.
3. *Счита*, че има нарушение на Член 5 алинея 3 от Конвенцията за това, че жалбоподателят не е бил изправен веднага пред съдия, или пред друго длъжностно лице, упълномощено от закона да изпълнява съдебни функции.
4. *Счита*, че има нарушение на Член 5 алинея 3 от Конвенцията по отношение на това, че властите не са обосנוвали продължилото задържане на жалбоподателя;
5. *Счита*, че има нарушение на Член 5 алинея 4 от Конвенцията поради ограничения обseg и естество на съдебния контрол върху законността на задържането на жалбоподателя;
6. *Счита*, че има нарушение на Член 5 алинея 5 от Конвенцията затова, че жалбоподателят не е имал изпълнимо право на

обезщетение за това, че е бил обект на арест, или задържане в нарушение на разпоредбите на Член 5 от Конвенцията;

7. *Счита*, че има нарушение на Член 3 от Конвенцията във връзка със задържането на жалбоподателя във Велинградския следствен арест;
8. *Счита*, че няма нарушение на Член 3 от Конвенцията във връзка със задържането на жалбоподателя в Пазарджишкия затвор;

9. *Постановява*,

(а) държавата-ответник да заплати на жалбоподателя в срок от три месеца от датата, на която решението стане окончателно съгласно Член 44 алинея 2 от Конвенцията, следните суми, преизчислени в български лева по курса в деня на плащането:

- (i) 1000,- евро (хиляда евро) за неимуществени вреди, платими на самия жалбоподател;
- (ii) 500,- евро (петстотин евро) за разноси и разходи, платими на две вноски от по 250,- евро (двеста и петдесет евро) в банковите сметки на адвокатите на жалбоподателя в България, г-н В. Стоянов и г-жа В. Келчева;
- (iii) всякакви данъци, които могат да бъдат наложени върху гореспоменатите суми;

(b) че от изтичането на горепосочените три месеца до изплащането на определените суми върху тях се начислява проста лихва, равна на пределната ставка по заеми на Европейската централна банка през срока на неизпълнение, увеличена с три процента;

10. *Отхвърля* останалата част от жалбата на жалбоподателя за справедливо обезщетение.

Съставено на английски език и съобщено в писмен вид на 24 май 2007, съгласно член 77, алинеи 2 и 3 от Правилника на Съда.

Клаудиа Вестердик
Секретар

Пеер Лоренцен
Президент